DEN DANSKE ØKONOMISKE SITUATION

I de første måneder af 1966 var der ca. 20.000 flere ledige end i den tilsvarende periode året før. Den større ledighed var hovedsageligt koncentreret blandt arbejdsmænd og byggefagenes arbejdere. Dette kan dels skyldes, at afsvækkelsen i byggeriet, der gjorde sig gældende i 4. kvartal 1965, har holdt sig ind i 1966. Hertil kommer, at den hårde vinter har virket hæmmende på aktiviteten inden for byggeriet.

TABEL 1

Den gennemsnitlige ledighed ifølge de ugentlige opgørelser

		Arbejdsmænd		Byggefag		Andre mænd		Kvinder		I alt	
		1000 ledige	Pct.	1000 ledige	Pct.	1000 ledige	Pct.	1000 ledige	Pct.	1000 ledige	Pct.
Januar	1965	22	8,7	2	4,0	5	1,6	3	1,4	31	3,9
Februar	–	22	8,7	1	3,4	4	1,4	3	1,3	30	3,8
Marts	–	20	7,8	1	3,1	4	1,2	2	1,1	27	3,3
April	–	5	2,0	–	0,8	2	0,7	2	0,8	9	1,2
Maj	–	2	0,9	–	0,4	1	0,4	1	0,5	5	0,6
Juni	–	1	0,5	–	0,2	1	0,3	1	0,4	3	0,4
Juli	–	2	0,9	–	0,1	1	0,3	1	0,4	4	0,5
August	–	3	1,1	–	0,2	1	0,4	1	0,4	5	0,6
September	–	4	1,5	–	0,6	2	0,6	1	0,6	7	0,9
Oktober	–	4	1,6	–	0,6	3	0,8	1	0,7	8	1,0
November	–	13	5,3	1	3,1	4	1,2	2	1,1	20	2,5
December	–	26	10,6	3	6,3	6	2,0	6	3,0	41	5,1
Januar	1966	34	14,0	5	11,8	7	2,3	4	1,8	50	6,2
Februar	–	36	14,8	5	11,0	7	2,2	3	1,5	51	6,3
Marts	– [1]	17	7,0	2	3,9	5	1,6	3	1,2	26	3,3
Året	1965	10	4,2	1	2,0	3	0,9	2	1,0	16	2,0

[1] Foreløbige tal.

I øvrigt må vinteren i sig selv på grund af den megen sne have modvirket faldet i beskæftigelse. Udgifter til snerydning, der ligger ud over det normale, anslås at udgøre 30–40 mill. kr. Københavns kommune alene har haft en merudgift på 8 mill. kr. Disse merudgifter er ikke i sig selv velstandsskabende, men de skaber en efterspørgsel, der modvirker konjunktursvækkelsen.

Set i relation til 1965 synes beskæftigelsesudviklingen at være vendt i marts. I tabel 2 er anført nogle tal fra ugeopgørelserne. Omslaget kan hænge sammen med de ændrede vilkår for byggeriet fra 1. marts. Dette omtales neden for.

TABEL 2

Arbejdsløshed ifølge nogle ugeopgørelser

Dato for opgørelsen		Antal ledige				Ledighedsprocent for samtlige forsikrede	
		Arbejdsmænd		Byggefag			
1966	1966	1965	1966	1965	1965	1965	1966
17/2	16/2	21129	38768	1282	5334	3,7	6,7
24/2	23/2	21677	36495	1519	4137	3,8	6,2
3/3	2/3	30703	27454	2586	2829	5,0	4,8
10/3	9/3	28069	19134	1566	1979	4,5	3,6
17/3	16/3	19574	15826	956	1574	3,4	3,0

Arbejdsstyrken, målt ved antal forsikrede arbejdere, er kun vokset svagt fra 4. kvartal 1965 til 1. kvartal 1966. Noget af tilgangen kan skyldes afvandring fra landbruget. Her er antal faste medhjælpere i februar optalt til 50.000 eller 400 mindre end i november 1965. I forhold til februar 1965 har afvandringen været 4100 eller ca. $7^1/_2$ pct., hvilket i øvrigt er et fald i den procentvise tilbagegang i forhold til de senere år.

TABEL 3

Gennemsnitlig beskæftigelse og ledighed
1. kvt. 1965–1. kvt. 1966

1000 personer	1. kvt. 1965	2. kvt. 1965	3. kvt. 1965	4. kvt. 1965	1. kvt. 1966
Antal arbejdsløshedsforsikrede .	797	798	802	807	809
Antal ledige	29	6	5	23	43
Antal beskæftigede	768	792	797	784	766

Det vil blive meget afgørende for den økonomiske udvikling, i hvilket omfang der kommer et opsving i byggeriet. Som det fremgår af tabel 4, er der allerede i slutningen af 1965 en stigning i påbegyndelsen inden for byggeriet målt ved kvm etageareal. Stigningen er imidlertid parallel til udviklingen i foregående år og må derfor opfattes som en almindelig sæsonbevægelse. Ser man på tallene for areal under opførelse, tyder de på en afsvækkelse mod slutningen af 1965, hvilket stemmer med det indtryk, beskæftigelsesudviklingen giver. Ifølge en foreløbig opgørelse er tallet for ult. marts dog steget til 7,25 mill. kvm.

TABEL 4

Byggevirksomheden i »Byer m. v.« i 3. og 4. kvt. 1965

1000 m²	Påbegyndt		Fuldført		Under opførelse ult. kvt.	
	3. kvt.	4. kvt.	3. kvt.	4. kvt.	3. kvt.	4. kvt.
Beboelsesejendomme	701	782	841	895	4033	3920
Erhvervsejendomme	570	441	532	649	2244	2036
Andet	84	249	131	166	1023	1106
Tilsammen	1355	1472	1504	1710	7300	7062

Ser man på påbegyndelser af boligbyggeri (antal lejligheder) var tallet for første kvt. 4897 mod 4093 året før. Der er derfor som også omtalt i forbindelse med ledighedstallene grund til at formode, at et ikke ringe opsving inden for byggeriet har taget sin begyndelse i 1. kvartal.

Kreditforholdene har sikkert været medvirkende til denne aktivitetsforøgelse. I 1965 lagde kreditrationeringen, dvs. den i januar indgåede aftale mellem nationalbanken og realkreditinstitutionerne en dæmper på byggeriet. Dette blev opnået, ikke mindst fordi bankernes likviditetssituation var så stram, at de i et vist omfang måtte henvise bygherrerne til at opnå finansiering direkte ved salg af de til realkreditlånene svarende kasseobligationer. I den sidste del af 1965 forbedredes likviditeten en del, og dermed øgedes bankernes villighed til at give byggelån. På kort sigt kan kreditrationeringen ikke regulere byggeriet, hvis bankerne således ændrer praksis. I begyndelsen af 1966 var der endvidere udsigt til en lempelse i kreditrationeringen. I forhold til basisperioden 1/4 1964–31/3 1965 er det besluttet at ændre kvoterne fra 90 til 97 pct. for lån til landbrugsejendomme, fra 75 til 80 pct. for »andet byggeri« og endelig er det for boligbyggeriet besluttet at ændre beregningsgrundlaget for kvoten på 110 pct. Herved opnås en tilsvarende lempelse for boligbyggeriet, selv om procentsatsen opretholdes. Ændringerne træder i kraft pr. 1. april.

Byggereguleringen er blevet lempet pr. 1. januar 1966, og pr. 1. marts er den helt ophævet. For boligbyggeriets omfang kan finansieringsmulighederne derfor være af stor betydning, naturligvis forudsat at der er byggeønsker. Ved slutningen af januar 1966 forelå der byggetilladelser til 6455 lejligheder i de regulerede områder, hvilket vidner om en kraftig efterspørgsel. Hertil kommer en planlagt stigning i det offentliges byggeaktivitet, og at der pr. 1. marts sker en frigivelse af offentligt (kommunalt) byggeri af forskellige sociale institutioner.

Industriproduktionen sluttede svagt i 1965 ifølge Det statistiske Departements mængdeindeks for industrien (beregnet excl. skibsværfter og nogle mindre områder inden for industrien).

	3. kvartal	4. kvartal	Året
1964	126,0	136,3	126,5
1965	130,3	137,6	132,7
Stigning i pct. 64–65	3,5	1,0	4,9

Beskæftigelsen var tilsvarende lav. Beskæftigelsesindeks (arbejdstimer) for de 3 sidste måneder i 1965 er 123, 122 og 112 mod 125, 126 og 116 for samme måneder i 1964. Denne svækkelse har holdt sig i hvert fald i de første 2 måneder af 1966. Inden for fremstillingsvirksomhed var arbejdsløsheden for januar 6,7 pct. i 1966 mod 2,9 pct. året før. Ledigheden inden for metalarbejdernes arbejdsløshedskasse var 1,8 pct. både i januar og februar 1966 mod 1,0 pct. og 0,7 pct. for samme måneder 1965. Fra 1. marts i år er arbejdstiden ifølge overenskomsterne nedsat med fra 45 timer til 44 timer pr. uge. Dette kan have en vis begrænsende virkning på produktionens omfang.

Pr. 1. marts 1966 er lønningerne steget med ca. 3 pct. på grund af overenskomstmæssige forhøjelser og dyrtidsregulering med en portion i overensstemmelse med reguleringspristallet fra januar 1966 på 116. Ved det politiske forlig i januar blev der vedtaget afgiftsforhøjelser på tobaksvarer, øl og spiritus, der på årsbasis skulle indbringe mellem 300 og 400 mill. kr. Afgifterne trådte i kraft den 1. februar og må have virket forbrugsbegrænsende allerede i 1. kvartal.

Forbruget var i midten af 1965 stagnerende i følge indeks for detailomsætningen. I de sidste måneder af året skete der en opgang, der var kraftigere end svarende til den normale sæsonudvikling. Denne tendens holdt sig i de første måneder af 1966.

TABEL 5

Indeks for detailomsætningen. Løbende priser

1961 = 100

	Detailhandel med forbrugsvarer		Stigning i pct.
	1964	1965	
Marts-april	117	132	12,8
Maj-juni	127	140	10,2
Juli-august	129	144	11,6
September-oktober	130	141	8,5
November-december	152	173	13,8
	1965	1966	
Januar-februar	121	136	12,4

Indeks vedrørende forbrugerpriser blev for januar 1966 139,6, hvilket er en stigning på 1,5 pct. i forhold til oktober 1965. Det viser, at prisstigningstendensen er opretholdt. Stigningen skyldes navnlig ikke animalske landbrugsvarer, transport og serviceydelser.

TABEL 6

Indeks vedrørende forbrugerpriser

Juli 1957 = 100

	Vægtfordeling Pct.	1965				1966
		Jan.	April	Juli	Okt.	Jan.
Landbrugsvarer m. v.	16,9	142	143	154	153	157
Importerede fødevarer	3,7	105	106	108	106	106
Industrivarer	61,0	126	129	133	135	136
Brændsel m. v.	6,4	96	97	97	98	99
Tjenester	12,0	149	153	158	161	167
I alt	100,0	129,0	131,5	136,4	137,6	139,6

Eksporten i 1. kvt. er faldet i forhold til 4. kvt. 1965. Derimod er der en fremgang i forhold til 1. kvt. 1965. Disse ting er for industrieksportens vedkommende belyst i tabellerne 7, 8 og 9.

TABEL 7

Vareeksport

	1. kvt. 1966	Stigning 1. kvt. 1965–66	Stigning 4. kvt. 65– 1. kvt. 66
	Mill. kr.	%	%
Landbrugsprodukter	1396	5	5
Konserves	312	17	−1
Industriprodukter	2002	10	−10
Fisk og andre varer	360	27	12
Eksport i alt	4070	10	−7

TABEL 8

Eksport af industrivarer (excl. konserves og skibe)

Mill. kr.	1. kvt. 1965	2. kvt. 1965	3. kvt. 1965	4. kvt. 1965	1. kvt. 1966
Kemiske artikler, herunder medicin	182	204	179	211	203
Tekstil og beklædning	157	152	152	167	168
Metalvarer, maskiner og instrumenter	709	798	696	874	760
Møbler	71	75	71	95	78
Andre industrivarer	592	628	668	734	710
I alt	1711	1857	1766	2081	1919

TABEL 9

Procentvis ændring i eksporten af industrivarer (excl. konserves og skibe)

	Året 1964–65	1. kvt. 1965–66
Kemiske artikler, herunder medicin	13	12
Tekstil og beklædning	8	7
Metalvarer, maskiner og instrumenter	15	7
Møbler	21	10
Andre industrivarer	7	20
I alt	12	12

For landbrugseksporten er forbedringen for svin, bacon og flæsk, der blev opnået i 4. kvt. 1965 ikke opretholdt for 1. kvt. 1966, hvilket er en normal sæsonmæssig bevægelse. Eksporten af konserves er stagneret i forhold til foregående kvt. For kødkonserves har der dog været en mindre fremgang.

TABEL 10

Eksport af nogle landbrugsvarer og af konserves

Mill. kr.	1. kvt. 1965	2. kvt. 1965	3. kvt. 1965	4. kvt. 1965	1. kvt. 1966
Svin, bacon, flæsk	470	489	532	591	523
Kvæg og kød	234	227	251	223	255
Smør	171	195	198	215	173
Konserves	267	255	285	316	312

TABEL 11

Procentvis ændring i eksporten af nogle landbrugsvarer og af konserves

	Året 1964–65	1. kvt. 1965–66
Svin, bacon, flæsk	1	11
Kvæg og kød	0	9
Smør	0	1
Konserves	19	17

Som det fremgår af tabel 12 er der gennem 1965 en tendens til faldende underskud på handelsbalancen. Navnlig på grund af den svagere eksport er denne udvikling vendt i begyndelsen af 1966.

TABEL 12

Vareimporten og handelsbalancens stilling

Mill. kr.	1965				1966
	1. kvt.	2. kvt.	3. kvt.	4. kvt.	1. kvt.
Landbrugsvarer	522	649	556	554	633
Råstoffer	1316	1245	1198	1293	1134
Færdigvarer	1255	1409	1333	1398	1415
Transportmidler	541	528	358	379	472
Restgruppe	1228	1190	1104	1361	1436
I alt	4862	5021	4549	4985	5090
Vareeksport	3711	3882	3727	4382	4070
Underskud på handelsbalancen	1151	1139	822	603	1020

I årets 2 første måneder var der en meget voldsom indlånsstigning for pengeinstitutterne på i alt 1 mia. kr. Heraf var stigningen for bankerne 614 mill. kr. mod 305 mill. kr. året før. For 1. kvt. steg indlånene med 122 mill. kr. i bankerne, mens der i 1. kvt. 1965 var en mindre indlånsnedgang for bankerne. Samtidig er bankernes udlån steget med 587 mill. kr. trods et fald på 339 mill. kr. i januar–februar.

Nationalbanken har ikke aktivt påvirket likviditeten via obligationsmarkedet i 1. kvt. For statens vedkommende har der været en nettoudbetaling på 337 mill. kr. Der er næppe udgået nogen stærk likviditetsvirkning fra betalingsbalancen i 1. kvt. Af handelsbalanceunderskuddet er 400–500 mill. kr. sandsynligvis dækket af indtægter på øvrige løbende poster. Da valutastillingen ikke er forringet, har der sikkert været en privat kapitalimport af samme størrelsesorden som det resterende underskud.

TABEL 13

Nettovalutastilling ultimo kvartalet

Mill. kr.	1. kvt. 1965	2. kvt. 1965	3. kvt. 1965	4. kvt. 1965	1. kvt. 1966
Nationalbanken	3375	2798	2673	3309	3480
Forretningsbankerne[1])	−661	−602	−325	−304	−326
I alt	2714	2196	2348	3005	3154

[1]) Fra jan. 1966 er opgørelsesmetoden ændret, så beløbene inkluderer mellemværender med valutaudlændinge.

I tabel 14 er forretningsbankernes nettolikviditet beregnet som det gøres af nationalbanken i kvartalsskriftet Monetary Review. Der er dog den mindre forskel, at bankernes nettostilling over for nationalbanken i tabellen er opgjort excl. de beløb, der er deponeret i nationalbanken i henhold til aftalen parterne imellem fra februar 1965.

TABEL 14

Forretningsbankernes likviditet ultimo kvartalet

Mill. kr.	1. kvt. 1965	2. kvt. 1965	3. kvt. 1965	4. kvt. 1965	1. kvt. 1966
Tilgodehavende i nationalbanken[1]) ...	799	677	872	757	935
Gæld til nationalbanken	1303	1286	815	897	1340
Nettostilling over for nationalbanken ..	−504	−609	57	−140	−405
Nettovalutastilling	−661	−602	−325	−304	−326
Tilsammen	−1165	−1211	−268	−444	−731
Mønt, sedler og giro	469	585	464	631	486
Nettolikviditet i alt	−696	−626	196	187	−245

[1]) excl. deponering i henhold til aftale mellem nationalbanken og forretningsbankerne.

Der er fornylig af Det statistiske Departement udsendt en opgørelse af nationalproduktet i 1965. Bruttonationalproduktet i markedspriser (BNP) blev 74,7 mia. kr. mod 66,8 mia. kr. i 1964. Det giver en vækst på 12 pct. Beregnet i 1955-priser steg BNP kun med 4,8 pct. fra 1964 til 1965.

TABEL 15

Bruttonationalproduktets anvendelse. 1955-priser

Mill. kr.	1963	1964	1965
Bruttonationalprodukt i markedspriser ...	43793	46945	49200
Import af varer og tjenester	17095	20495	21900
Samlet tilgang af varer og tjenester	60888	67440	71100
Eksport af varer og tjenester	16622	18085	19750
Varer og tjenester til rådighed	44266	49355	51350
Anvendt til:			
Kollektivt konsum	5131	5400	5650
Privat konsum	27564	29182	30500
Brottoinvesteringer	11571	14773	15200

Af BNP skal virksomhederne betale indirekte afgifter til det offentlige. Det resterende beløb, bruttofaktorindkomsten, anvendes til produktions-

faktorernes aflønning og afskrivning på produktionsapparatet. I tabel 16 er stigningen i bruttofaktorindkomst vist for nogle hovederhverv.

TABEL 16

Bruttofaktorindkomsten. Årets priser

	1964	1965	Stigning 1964-65
	Mill. kr.	Mill. kr.	Pct.
Landbrug	6372	6340	−0,5
Industri	12282	13500	9,9
Håndværk	5450	6100	12,0
Bygge- og anlægsvirksomhed	5330	6150	15,4
Handel og pengeomsætning	10058	11210	11,4
Bruttofaktorindkomsten i alt	60056	66950	11,4

L. L.
16. 5. 1966